

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 14.

Onsdagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3, 14, 101, 105, 110, 129 och 136 §§ i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

2:o) med förslag till lag, innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken;

3:o) med förslag till lag angående ändrad tid för saköreslängds aflemnande i vissa fall;

4:o) med förslag till lag angående straff för olofflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika; och

5:o) angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län.

Dessa kongl. propositioner blefvo härefter föredragna, hvarvid samtliga hänvisades till lagutskottet med undantag af den under 5 punkten omförmälda, hvilken remitterades till statsutskottet.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 142, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, med anledning af väckt motion rörande folkskolelärares rätt att till skolrådet afgifva yttranden i pedagogiska frågor, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 3.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en fråga under riksstatens andra hufvudtitel.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel, och

n:o 30, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel,

godkände kammaren de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 31, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2—6 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af motion om öfverflyttande på bankoutskottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper och förvaltning.

1 punkten.

Herr Ericsson: Jag vågar anse, att det nu till öfverläggning föreliggande förslaget är af den natur, att, ehuru det vid dess första framträdande mottagits med en viss sympati och tycktes vara antagligt, det vid närmare granskning dock befines vara af sådan beskaffenhet, att det icke bör antagas. Jag nekar ej, att både af motionären och utskottet äro rätt goda skäl framlagda, men jag har dock ej kunnat instämma med majoriteten i denna sak. Enligt min tanke är det verkliga skälet antingen undanskjutet eller rent af glömdt. Det verkliga skälet tror jag mig temligen kunna spåra, och det är att man ansett, att det nuvarande tillvägagäendet är både tidsödande och rätt besvärligt, och jag nekar ej till, att då i en framtid, möjligen i en allt för snar framtid, vi blifva välsignade med åtminstone 24 afdelningskontor, olägenheten af det nuvarande valsättet måste blifva ännu större än den redan är. Men enligt min åsigt finnes det ett hufvudskäl mot förslaget, nemligen att det går i motsatt riktning mot hvad man på goda grunder föreslagit borde vara valsättet vid tillsättande af bankofullmäktige. Det är nemligen ej utan exempel att vid dessa viktiga val personer blifva tillsatta genom lottning. Därför har man föreslagit, att hvarje kammare borde tillsätta fullmäktige hvar för sig, och detta sker äfven i vissa fall vid andra val. Som vi veta, tillsätts revisorerne af bankoverken sålunda, att hvardera kammaren sätter till sina. Detta anser jag vara riktigt och bör göras till regel äfven vid tillsättande af revisorer för granskning af afdelningskontorens förvaltning. Man har i utskottet förespeglat den enighet, den vänskap och det förtroende, som råda emellan Första och Andra Kammarens ledamöter. Jag har suttit i bankoutskottet i 5 år, men icke funnit så särdeles stor vänskap, förtroende eller enighet vare sig i större eller smärre frågor. Den saken kan också vara likgiltig, men jag tror att förhållandet blefve detsamma i detta fall som i andra frågor, att man på hvardera sidan om bordet har olika åsikter, och att den förseglade sedeln kommer att fälla utslaget.

Jag anser mig ej behöfva gå längre, än att blott taga fram detta skäl, som är hufvudskälet, att det ej befordrar något bättre, utan kanske medför ett sämre resultat än det sätt, som nu eger rum. Utan tvifvel finnes det ett bättre sätt för valets verkställande, men jag vill icke nu framlägga något förslag, då det kanske kan utfinnas något ändå bättre än hvad jag kunnat föreslå. Att motionärens förslag i vissa delar bör ändras, behöfver ej påpekas för dem, hvilka tagit del af betänkandet. Ett fel, som jag tycker utskottet begått, är att det framflyttat tiden för revisionen från den 1 mars

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riksbankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.*

Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)

till den 1 april. För en sådan förändring har jag ej funnit något talande skäl. Om det är så, att bankoutsrottet har större erfarenhet och kan bättre tillsätta revisorer, hvad hindrar då utskottet att lika fort, som hittills Riksdagen förrättat detta val, afgöra detsamma. Tvärt om, bankoutsrottet har mycket god tid den första månaden, i fall detsamma mot min önskan kommer att få ett sådant uppdrag; alltså är det skälet ohållbart, så mycket mera som man vid hvarje annan inrättning vill hafva revisionen gjord så fort som möjligt. Hafva vi ej flyttat fram tiden för statsrevisionen just för att med granskningen kunna komma närmare bokslutet?

Det finnes många flera skäl än de af mig anförda, men jag öfverlemnar åt de med mig lika tänkande, derest utskottets öfriga ledamöter finna skäl att här vidhålla sin mening, att framhålla dessa.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Med anledning af detta anförande yttrade herr talmannen, det han finge fästa uppmärksamheten derpå, att af förevarande utlåtande allenast första punkten nu föredragits samt att frågan om tiden för revisorernas sammanträdande förekomme i andra punkten af utlåtandet.

Herr Nyström: Då jag såsom åhörare inom utskottet varit i tillfälle att följa med ärendets behandling, har jag dervid kommit till den öfvertygelsen, att skälen för denna motions afslående äro öfvervägande.

Det egentliga skälet, som i motionen anförts, är naturligtvis ett bekvämlighetsskäl — tidsutdräkten och besväret med de många valen. Men jag hemställer, huru vida detta är af sådan vikt, då vi komma i håg, att dessa val inträffa i början af riksdagen, då en eller ett par timmars uppoffring för denna sak ej bör kunna väga synnerligen tungt.

Derefter anføres i motionen, att man inom riksdagen skulle sakna nödig personalkännedom. Nej, teoretiskt torde förhållandet vara alldeles tvärt om. Inom riksdagen måste alltid finnas personalkännedom i fråga om dessa val, alldenstund der sitta representanter från alla landsändar, då deremot inom utskottet det *kan* inträffa att en dylik kunskap ej förefinnes, enär utskottet kan blifva så sammansatt, att betydande landsdelar deri äro orepresenterade. Om dessa skäl för motionen icke kunna anses synnerligen starka, äro skälen *mot* densamma viktiga nog; ty först och främst måste erkännas, att denna nyhet att ett utskott, valdt för ett helt annat ändamål, skall tillsätta aflönade platser, är en betänklig nyhet. Man får ej invända, att aflöningen är så ringa, ty vi veta huru begärliga dessa små revisorsarfvoden äro. Det råder en riktig kapplöpning om dem, det är en "sport", med sportens hela spänning och ifver att åtkomma desamma, och från alla håll göras stora ansträngningar för att inverka på platsernas tillsättande. Det skulle komma att ske så äfven här, och då kan detta intresse komma att betänkligt inverka först på utskottets sammansättning och vidare på utskottets tillvägagående i denna sak, något som vore att mycket beklaga.

Det vigtigaste skälet är emellertid det, att det kan inträffa, och möjligheten är ej så ringa, att detta utskottet kommer att tillsättas efter partihänsyn, så att i utskottet kammare kommer att stå emot kammare, då valet alltså kommer att bero på den förseglade sedeln. Det skall då visa sig, att den ena kammarens representanter i utskottet tillsatt alla revisorer från sin synpunkt till förfång och men för den andra kammarens möjliga intressen i den vägen. Det är uppenbart att sådant ej vore önskvärdt, utan så mycket betänkligare, som det erinrar om den nuvarande proceduren vid val till banko- och riksgäldsfullmäktige. Förfarandet härvid är verkligen sådant, att man på det bestämdaste måste varna för att bringa ästad ett skick, som så erinrar om slikt oförnuft.

*Ifrågasatt
skuldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

Jag tillåter mig att göra en sammanfattning. Skälen för den ifrågasatta förändringen äro ej synnerligen starka, men skälen deremot äro af så mycket större vikt, helst då man besinnar, att vid valet kammare kan komma att stå emot kammare och lotten fälla utslaget, såsom det kan inträffa vid val till banko- och riksgäldsfullmäktige.

På dessa skäl ber jag att i likhet med herr Ericsson få hemställa om afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Anderson, Albert: De båda föregående talarne hafva icke med sina skäl kunnat rubba min öfvertygelse om att det hittills varande sättet att utse revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontor i orterna är ofördelaktigare än det af mig föreslagna.

Det har blifvit anmärkt, att inom riksdagen och så länge valen ske af kamrarnes, skulle en större personalkänedom förefinnas och derigenom äfven med valen ernås ett bättre resultat. Det är mycket sant, att det nog finnes någon eller några få riksdagsmän, som kunna känna till förhållandena vid ett afdelningskontor, men jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten på, att dessa äro endast några få. Man får här listor på revisorer för afdelningskontoren, men de flesta af kamrarnes ledamöter kunna icke dessa revisorer, ej heller förhållandena vid afdelningskontoren. Det är sålunda blott några få, som känna till dessa förhållanden i orterna, och det är dessa, som komma fram med förslag å personer, som utses till revisorer. Det kan ju hända, att sådana förslag äro mycket rigtiga och de föreslagna personerna lämpliga, men förslagsställarne äro för sina förslag aldeles oansvarige, och kamrarnes ledamöter hafva i allmänhet ej kunskap om hvilka riksdagsmän, som föreslagit den ene eller andre revisorn.

Om åter valen öfverflyttas till bankoutskottet, så finnas hos detta utskott objektiva förhållanden, hvarpå valen kunna grundas. Utskottet har sjelf i sitt utlåtande berört, huruledes "genom läsnings af fullmäktiges protokoll och de berättelser, hvilka angående senast verkställda revisioner och af fullmäktige förrättade inspektioner afgifvits, utskottet blifver satt i tillfälle att lära känna förhållandena vid afdelningskontoren". Det är, enligt min uppfattning, en vida bättre kännedom om afdelningskontoren och deras förhållanden, hvilken utskottet derigenom erhåller, än den kännedom om personer och förhållanden, som kan komma fram inom kamrarnes utaf, såsom jag nyss nämnde, i detta

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

fall åtminstone helt och hållet oansvarige ledamöter. Det har också vid dessa val visat sig, såsom äfven i utskottets betänkande är påpekadt, att misstag blifvit begångna.

Jag vågar sålunda fortfarande påstå, att derest utskottet finge välja, skulle man i allmänhet kunna erhålla ett bättre resultat, än hvad nu ofta är förhållandet.

I många fall föreskrifver grundlagen, att Riksdagens valrätt utöfvas genom valmän. Det enda undantaget är i fråga om statsrevisorer, hvilka väljas af kamrarne hvar för sig. Det är gifvet, att, så snart val verkställas direkt af kamrarne, dessa i följd deraf att kamrarnes ledamöter äro olika till antalet böra välja hvar för sig, men så snart kamrarne enligt grundlagen utse valmän för anställande af val, är antalet valmän från hvardera kammaren lika stort, och valen ske då gemensamt. Bankoutskottet är, i likhet med öfriga valmän, dem kamrarne utse, sammansatt af lika antal ledamöter från hvardera kammaren, och då i bankoutskottets utlåtande här föreslagits, att utskottet skall vara fulltaligt, då val af revisorer vid afdelningskontoren komma i fråga, är det gifvet, att den ena eller andra kammaren ej kan hafva någon öfvervigt vid valen. Det kan hända att kamrarnes ledamöter icke alltid komma öfverens om valen, men man bör också komma i håg, att hvardera kammarens ledamöter måste ändå hysa ett visst undseende för och önskan att gå till mötes den andra kammarens ledamöter, och jag tviflar ej på att utskottets ledamöter från båda kamrarne i regeln kunna komma öfverens om valen.

Hvad nu särskildt beträffar det stora arfvode, hvilket den andre talaren i ordningen omnämnde att revisorerna vid afdelningskontoren skulle åtnjuta, så tror jag att arfvodet i allmänhet ej är större än som för besväret bör utgå, och det ligger i dessa val mycket mindre s. k. riksdagspolitik än i många andra val, som af Riksdagen verkställas.

Jag tillåter mig yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Sandberg: Då jag deltagit i bankoutskottets beslut att tillstyrka motionen, bör jag yttra några ord till dess försvar, eller åtminstone precisera och uttala hvad som hufvudsakligen förmått mig att vara med derom.

Detta har just varit det för mig så vidriga skådespelet, huruledes, om ock icke i denna kammare så dock i medkammaren, förtroendeuppdragen att vara revisorer vid riksbankens afdelningskontor blifvit utdelade såsom belöningsjettoner allt efter de olika meningarna i kammaren. Just till undvikande häraf ansåg jag motionärens förslag vara en god sak.

Är det, såsom en talare förut påstått, en sport eller ifrig sträfvan att erhålla dessa uppdrag, och han antog att en sådan sträfvan skulle göra sig gällande hos utskottets ledamöter, derest förslaget antogs, måtte väl denna sträfvan vara lika ifrig nu hos förtroendemännen inom de olika kamrarne, hvilkas antal ej är större än utskottsledamöternas. Naturligtvis veta vi alla, att vid dessa val är det egentligen förtroendemännen, som faktiskt tillsätta dessa revisorer — jag

vet ej något exempel på att kamrarne i detta fall afvikit från förtroendemännens förslag.

Att dessa val inom de särskilda kamrarne kunna föranleda till vissa egendomligheter, har visat sig äfven i år, då en och samma person valts i Andra Kammaren till revisor och i Första Kammaren till förste revisorssuppleant vid samma kontor. Sådant skulle ej kunna förekomma, om valen förrättades gemensamt. I likhet med motionären tror jag äfven, att den såsom så vådlig utpekade lottningen aldrig skulle behöfva förekomma i bankoutskottet. Der tror jag, att man på den fredliga uppgörelsens väg skall komma till enighet om val af revisorer. En fördel är väl också, att om bankoutskottet gemensamt utser revisorer och suppleanter, kunna suppleanterna grupperas och ordnas allt efter som det anses lämpligt.

Det har äfven klandrats, att tiden blifvit utsträckt till den 1 april; men då just bankoutskottet, för att ega fullständig kännedom om ställningen vid de olika kontoren, bör hafva noggrant genomgått det föregående årets revisionsberättelser samt inspekterande fullmäktiges berättelser, och motionen åsyftar att valen skola hållas efter det décharge blifvit bankofullmäktige beviljad, finner jag goda skäl tala för detta uppskof med revisionen till den 1 april.

Jag afviker sålunda ej från min mening i utskottet, utan tillstyrker bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag har verkligen aldrig deltagit i valen af revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontor; och hvarför har jag icke gjort det? Männe därför, att det varit mig likgiltigt eller att jag ansett valen för obetydliga? Nej, visst icke! Jag är öfvertygad om, att de äro ganska viktiga samt att misstag i dessa fall kunna medföra sorgliga följder och medföra ett obehagligt uppvaknande vid de valdes blunder. Nej, det har varit därför, att jag fått en lista med namn på personer, som jag icke hört talas om och som jag icke kände. I stället för att på andras ord bära fram den har jag låtit bli att rösta. Mycket bättre är det då, att bankoutskottet får öfvertaga detta uppdrag att välja. Ty utskottet har då skyldighet att taga reda på personer och bedöma, hvilka det bör välja. Nu säger man, att det derigenom kan bli partival. Det är möjligt, men jag kan antaga, att hvilketdera partiet det än är som bestämmer valet, så ser det väl till, att det utser personer, som äro lämpliga och som det kan lita på. Bankoutskottet får ett starkare ansvar än hela Riksdagen, ty ansvaret minskas ju större deras antal är, som skola bära det. För öfrigt kan en sådan partimanöver äfven ske i riksdagen. Hvad är enklare än att en person, som har en god vän att gynna, går omkring och talar vid sina vänner samt, om det behöfves, fäller ett ogynnsamt omdöme om en konkurrent. Jag tror, att på det viset följden lättare blir den, att man på god tro och på hvarandras namn och anseende tar den bjudna listan. I utskottet deremot vet man, att det är dess skyldighet att taga reda på från den ort, hvarför valet skall ske, huruvida ifrågakomne personer äfven äro lämplige. Icke kan man ålägg

Ifrågasatt skyldighet för bankoutskottet att utse revisorer m. m. för granskning af riksbankens afdelningskontors förvaltning.
(Forts.)

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

hvarje riksdagsman att skriva till tio städer och taga reda på fyratio personer, som passa till revisorer. Jag vill lägga ansvaret på bankoutskottet och själf bli befriad derifrån — detta är för mig det afgörande skälet, och derfor yrkar jag bifall till bankoutskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Bergström*.

Herr Samzelius: Då jag af gårdagens föredragningslista icke hade anledning att antaga, att detta ärende så tidigt på dagen skulle förekomma och den nya föredragningslistan för i dag ej kommit mig till handa, har jag, upptagen af andra göromål, ej infunnit mig vid början af nu förevarande diskussion. Jag är således urständsat till besvarande upptaga alla muntliga yttranden, som fälts här före min hitkomst. Men jag har fäst mig vid reservationen, der jag föreställer mig att de flesta skäl, som anförts, förekomma. Jag har med mycken uppmärksamhet genomläst reservationen, hvari det förekommer, såsom man säger, åtskilligt sant och åtskilligt nytt, men tyvärr är det sanna icke nytt och det nya icke sant. Jag har i bankoutskottet haft tillfälle att söka vederlägga alla de skäl, som blifvit anförda emot förslaget, med undantag af ett enda, hvarom det vid motionens behandling i bankoutskottet ej förekom ens den allra ringaste antydning och som skulle vara tillräckligt att dräpa hela förslaget. Det förekommer nemligen der, att, "hvad bankoutskottet angår, det säregna förhållande eger rum, att detsamma enligt sin af riksdagen fastställda instruktion är att anse såsom en öfverstyrelse för riksbanken och att till följd deraf det oegentliga skulle inträffa, att denna öfverstyrelse komme att välja revisorer, som i viss mån och under vissa förhållanden kunna komma att granska åtgärder och beslut, hvilka samma öfverstyrelse själf viddtagit". Detta är verkligen något helt nytt för mig, men jag tror tillika, att det icke är sant. Den värde reservant, som längre än jag deltagit i bankoutskottets förhandlingar, torde vara god och för sådan händelse uppgifva, vid hvilka tillfällen det förekommit, att bankoutskottet fattat sådana beslut, som kunna bli föremål för granskning af afdelningskontorens revisorer. Bankoutskottet har efter gällande instruktion rättighet att i vissa fall med Riksdagens rätt besluta i vissa administrativa och ekonomiska frågor. Och när utskottet med Riksdagens rätt besluter, hafva ej några revisorer rättighet att klandra dess beslut, lika litet som revisorerne hafva rätt att klandra hvad Riksdagen själf besluter. Detta nemligen, när utskottet ej öfverskrider gränserna för dess befogenhet. Skulle det åter öfverskrida dem, då tillkommer det Riksdagens revisorer, men icke afdelningskontorens, att derom göra erinran. Bankoutskottet meddelar föreskrift för bankofullmäktige, huru de skola förvalta riksbanken, men aldrig, för så vidt jag vet, åt afdelningskontoren. Jag har tagit reda på, huru det tillgått, och den som kan påstå något annat än hvad jag här anført, torde vara god och uppgifva, vid hvilket tillfälle bankoutskottet meddelat direkta föreskrifter åt ett afdelningskontor.

Hela frågan kan visserligen synas icke vara så stor; men vid många

tillfällen har inom denna kammare till mig uttalats en lifvig önskan, att kammaren måtte befrias från obehaget att sjelf ombesörja dessa val. I likhet med den föregående talaren har jag afhållit mig från att deltaga i dessa val, emedan jag icke känt till en enda af de personer, som varit uppsatta på förslagslistan. Ett helt annat blir förhållandet, om bankoutsrottet får sig ålagdt att välja dessa revisorer. Det blir då en skyldighet för utskottet att söka skaffa sig kännedom om revisorernas lämplighet, och utskottet har vid läsningen af revisionsberättelserna, af afdelningskontorens berättelser samt af inspekterande bankofullmäktiges berättelser tillfälle att bilda sig föreställning om, huru vida de föregående revisorerna ordentligt fullgjort sitt åliggande och därför böra komma i åtanke till återval.

Dessa val hafva nu nedsjunkit till en formalitet, och jag kan nämna, att man fäst sig vid det löjlige i, att det i en kammare, som består af mer än 140 ledamöter, ibland knappt varit ett tjugotal, som deltagit i valet. Bör man ej då befria kammaren från ett sådant åliggande? Vår förre talman, hvars ord med rätta vägde tungt i denna ärade kammare, har vid flera tillfällen uttalat önskvärdheten deraf. Det är gifvet, att om kammaren vill afslå utskottets förslag och låta bero vid hvad hittills varit, kan utskottet bära det med mycket jemmod, ty derigenom befrias det från skyldigheten att skaffa sig reda på revisorerna och derefter efter bästa förmåga verkställa valet. Men då inom riksdagen vid flera särskilda tillfällen uttalats en önskan att bli befriad från detta jämförelsevis obetydliga bestyr, har utskottet ansett sig ej hafva rättighet att för sin egen beqvämlighets skull motsätta sig det väckta förslaget.

Jag vet ej, om några specialanmärkningar förekommit mot redaktionen. I så fall skulle jag bemött dem med, om de ej förut blifvit bemötta. Jag anhåller emellertid om bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Det sakförhållande, som är grunden för föreliggande förslag, är ju alldeles obestridligt. Riksdagens ledamöter hafva i allmänhet icke tillräcklig kännedom om förhållandena vid hvarje afdelningskontor, för att kamrarne in pleno skulle vara lämpliga valnämnder för tillsättande af revisorer. Det är fullkomligt riktigt. Men derifrån är det ett långt steg till slutsatsen, att bankoutsrottet är lämpligt att bilda en sådan valnämnd. Man kan medgifva det förra utan att medgifva det senare.

Först och främst kan det ej bestridas, att vid det nuvarande valsättet dock fins en fördel, som i synnerhet för Första Kammaren är värd att tillvarataga, den fördelen nemligen att hvardera kammaren för närvarande utser sina revisorer. Men denna förmån försvinner, om man öfverflyttar valet på en nämnd sådan som bankoutsrottet, der den förseglade sedeln kan komma att afgöra valet, så att den ena eller andra kammaren kan efter lottning få sin lista igenom. Ett valsätt, som behölle den förmån som nu finnes, nemligen att hvardera kammaren väljer sina revisorer, första kammaren sina och andra kammaren sina, men borttog det olämpliga i det nuvarande

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
skylldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

förhållandet, nemligen att valnämnden är för stor, då den utgöres af hela kammaren, skulle efter min uppfattning vara att föredraga. Då vore det naturligtvis det rättaste, att hvardera kammaren öfverläte åt en särskild för densamma utsedd nämnd den valrätt, som nu tillkommer kammaren in pleno.

Härtill kommer vidare, att med öfverflyttande af ifrågakvarande valuppdrag på bankoutskottet följer en annan olägenhet. I utskottet har ej talats om något annat än kamrarnes ledamöters *oförmåga* att göra sig en bestämd föreställning om de personer, som ifrågakomma vid valen. Men man och man emellan har äfven talats om lättheten under sådana förhållanden för enskilde intressenter att åstadkomma bearbetningar för en eller annan vid valen. Då frågar jag: om sådant är förhållandet, är det då lämpligt, att dylika bearbetningar, som i vissa fall kunna vara framkallade af rätt starka intressen, få göra sig gällande redan vid valen till bankoutskottet? Jag tror icke, att det blir lätt att från valen till bankoutskott bortfjerna alla enskilda intressen, och därför vill jag för min del ej göra bankoutskottet till en valnämnd för utseende af dessa revisorer. Det öfverklagade förhållandet bör afhjelpas, men på ett annat sätt än det nu föreslagna, och jag yrkar således afslag å utskottets betänkande.

Herr Nyström: Endast två ord till svar på friherre Leijonhufvuds erinran. Han påminde, att sidoinflytelser kunna göra sig gällande vid dessa val. Det må vara sant. Men det är uppenbart, att dessa nu endast kunna gälla den ena eller hvardera kammaren, under det att, om denna förändring genomföres, samma inflytelser komma att gälla hela summan af revisorer, och detta skulle medföra, att ömsevis den ena eller andra kammaren beröfvas hvarje slags inverkan på valet. Saken kan hjelpas endast på det sätt nästföregående talare påpekat, men icke på sätt i denna motion föreslagits. Jag vill sluta med att endast påminna, såsom det starkaste skälet emot förslaget, om den varnande parallelen med hvad som nu eger rum vid valen till riksbanks- och riksgäldsfullmäktige. Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr Samzelius: Den ärade talaren på gefleborgsbänken framhöll nyttan af, att hvarje kammare utser sina revisorer, men tycktes medgifva, att kammarens samtliga ledamöter voro för mångtaliga för att utöfva detta val, hvarför han föreslog att tillsätta valnämnder. Sådana utses äfven, mine herrar, för val af riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, justitieombudsman, nämnden för tryckfrihetens vård, men hittills har alltid också iakttagits, att icke hvardera kammaren utser dessa förtroendemän hvar för sig, utan kamrarnes valmän hafva gemensamt valt dem. Deremot har anförts åtskilligt, särskildt i afseende på valet af riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, att det för desse sjelfve skulle vara ytterst angenämt, om de visste att de hade en kammare bakom sig och ej behöfde riskera att komma under lottning. Så behagligt detta kunde vara för fullmäktige sjelfve, tror jag ej att det skulle vara gagneligt för institutionen, ty derigenom skulle

bland desse fullmäktige likasom bland revisorerna komma in ytterlighetsmän, hvilka deremot omöjligen kunna skjutas fram, om båda kamrarnes valmän operera tillsammans. Det kan nog många gånger bero på lotten, men i regel hafva dock valen skett utan lottning. Jag tror således, att detta sätt ej vore en förbättring, utan snarare en försämring. — Under ärendets behandling ifrågasattes, att de valmän, som utse riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, äfven skulle utse dessa revisorer. Det kan nog anföras åtskilliga skäl därför, men i sådant fall behöfdes en grundlagsförändring. Men äfven detta sätt har bankoutskottet ansett vara mindre lämpligt än att öfverlemna uppdraget åt utskottet. Detta tager nemligen bättre kännedom om revisorernas åtgöranden, än om den valnämnd, som är tillsammans 3—4 dagar och hufvudsakligast sysselsätter sig med val af riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, skulle egna någon uppmärksamhet jemväl åt detta uppdrag. Och man har sett, att när de ej kommit öfverens, hafva sinnena blifvit upprörda, och det är ej lämpligt för verkställande af dessa val, med den sakkännedom som erfordras och utan hänsyn till partianda. — Det har inom utskottet framhållits, att vid dessa val lemnats för mycket utrymme åt åsikter i vissa frågor, som ej hafva med revisionen den ringaste gemenskap. Såsom exempel derpå har anförts, att, under det att i fjol, då det i Andra Kammaren var en protektionistisk majoritet, företrädesvis protektionister derifrån utsetts till revisorer, så blef det i år ett ombyte af nästan alla dem, som förra året haft förtroendet att granska afdelningskontorens räkenskaper; oaktadt dessa fullgjort revisionen på ett samvetsgrant sätt, befunnos de ej lämpliga, utan andra togos i deras ställe. Sådant kan naturligtvis ej vara bra. I bankoutskottet deremot kunna enligt mitt förmenande dessa val ske utan ringaste hänsyn till åsikter i vissa politiska frågor. Och det blefve otvifvelaktigt till fördel för sjelfva saken, som skulle vinna derpå. Bankoutskottet begär ej att få någon utvidgad magt eller några fördelar, utan skulle, såsom jag nyss nämnde, med mycket jemmmod bära, om kammaren ville befria det från detta åliggande; men sjelfva saken vinner utan tvifvel, om det nu framlagda förslaget antages. Jag yrkar därför fortfarande bifall till det samma.

Herr Anderson, Albert: Jag har endast ett par ord att säga hufvudsakligen med anledning af en ärad talares på gefleborgsbanken yttrande. Han ansåg, att det är en särskild förmån för Första Kammaren att kunna utse sina revisorer för sig. Det skulle naturligtvis vara under den förutsättning, att Första Kammarens åsikter icke finge göra sig gällande vid de val, som bankoutskottet komme att verkställa; men då Första Kammarens ledamöter i bankoutskottet äro lika många som Andra Kammarens, kan man väl antaga, att Första Kammarens inflytande på tillsättandet af revisorerna, om detta skedde genom bankoutskottet, skulle blifva lika stort som Andra Kammarens. Jag tror således icke, att man a priori kan säga, att det är en gifven förmån för Första Kammaren att utse sina revisorer särskildt.

Att på sätt den ärade talaren föreslår öfverlåta valen åt en sär-

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

skild nämnd skulle naturligtvis kunna lätt gå för sig. Men då behöfde också denna nämnd skaffa sig vissa underrättelser för att kunna utvälja de lämpliga personerna; och hvart skulle nämnden då vända sig? Den finge utan tvifvel vända sig till bankoutskottet för att höra efter hvad utskottet erfarit vid dess granskning af fullmäktiges protokoll och berättelse, senaste revisionsberättelsen och den berättelse fullmäktige afgifvit öfver företagna inspektioner. Denna nämnd finge således hos bankoutskottet söka de för sig nödiga upplysningarna. Då kan det väl vara lika lämpligt att åt bankoutskottet öfverlåta att välja. Bankoutskottet kan i själfva verket lika väl vara en valmanscorps som de andra nämnder, hvilka af Riksdagen utses för att förrätta vissa val.

En aman talare yttrade, att om bankoutskottet skulle erhålla det nu ifrågasatta uppdraget, skulle dess ledamöter komma ett väljas särskildt med hänsyn till revisorsvalet. Deremot ber jag få erinra, att bankoutskottet har många andra och många viktigare uppgifter sig förelagda än valet af dessa revisorer, och det blefve utan tvifvel med hänsyn till de viktigaste af dess uppgifter som valet komme att verkställas.

Hvad slutligen beträffar sidoinflytanden, så göra dessa sig utan tvifvel mycket mera gällande med det nuvarande valsättet, än de komme att göra, derest valet öfverlemnades åt bankoutskottet.

Herr Törneblad: Jag har varit något tveksam, huruvida jag i min ställning skulle yttra mig i denna fråga, men då diskussionen tagit en större omfattning och då det visat sig, att meningarna inom kammaren såväl som inom utskottet icke varit fullt eniga i frågan, skall jag be att få nämna några ord till dess belysning.

Såvidt jag vet, hafva icke några nämnvärda olägenheter annat än själfva besväret för kammaren att välja försports af det hittills varande valsättet. Om man således skulle vilja förändra detta och utbyta det mot ett annat, så står man såsom vanligt vid en skiljoväg, der man vet, att någon fara af det gamla bibehållande icke förefinnes, men att fara kunde uppstå af en förändring. Redan detta är ett skäl, som manar till en viss betänksamhet. Särskildt finnes det en fara att observera; jag antager, att båda kamrarnes ledamöter äro angelägna derom att icke på något sätt främja den benägenhet, som i alla fall till följd af sakens natur lätt visar sig, att kammare eller kammares representanter kunna komma att stå mot kammare eller kammares representanter. Det är ofta det inom utskotten förkommer — mindre tror jag inom bankoutskottet, men det inträffar lätt inom utskotten i allmänhet — att de båda sidorna af bordet representera olika åsigtter äfven i frågor, der åsigtterna skulle kunna vara gemensamma, just derför att det så lätt uppstår en konflikt. Om nu valen förläggas från kammaren till bankoutskottet, kan det, såsom redan anmärkts, lätt göra sig gällande en sådan ställning på hvardera sidan af bordet, under det, om hvarje kammare väljer för sig, den ena kammaren pröfvar utan afseende på den andra kammarrens val och sålunda försöker tillgodogöra sig de bästa krafter, som den an-

ser kunna finnas för ändamålet. Jag tror således icke, att någon bestämd vinst kan vara att förvänta af den föreslagna förändringen. men att möjligen en fara och en olägenhet kunna uppstå, som skulle än ytterligare utsträcka den ty värr allt för stora risken, att äfven i småsaker kammare kan ställas mot kammare. Jag kommer således att vid voteringen, om det blir någon sådan, rösta för afslag.

Herr Ericsson: Man har talat om den större erfarenhet och de insigter, som skulle stå att finna hos bankoutskottets ledamöter i jemförelse med Riksdagen i dess helhet, och att ur den synpunkten det skulle vara förmånligt att desse såsom Riksdagens förtroendemän komme att bestyra om valet. För min del har jag suttit i bankoutskottet åtskilliga år och jag har äfven haft den stora, för mig allt för stora äran att tillhöra Första Kammarens protektionistiske förtroendemän, men jag får säga, att då listorna af dessa senare uppsatts, har jag knappt känt en enda af de revisorer, som föreslagits vid något enda af kontoren. Skulle jag således såsom ledamot af bankoutskottet hafva varit nödgad att förrätta ett val, tror jag icke jag skulle varit stort slugare ändå. Om man deremot väljer, såsom här föreslagits, en nämnd, antager jag, att den skulle väljas med speciel uppgift att verkställa detta val, och att man således skulle i denna nämnd insätta sådana ledamöter, som egde kännedom om de personer, som skulle vid kontoren tillsättas, d. v. s. representanter för de delar af landet, der kontoren äro förlagda. På det sättet tillsatta, skulle man kunna säga, att de som förrättade valet dertill egde nödig personalkännedom.

Här har sagts mycket, som skulle kunna upptagas till besvarande, men jag fruktar, att det ej skulle ha någon annan verkan än att de värde bankoutskottsledamöterna, af hvilka en till och med två gånger förklarar, att han med största jemmmod skulle mottaga ett afslag, endast skulle bli mindre jemmmodiga af sig.

Om jag finge göra ett tillägg i afseende å det förslag, som framlagts, att genom en särskild nämnd välja revisorer, så föreställer jag mig, att man vid gemensamt sammanträde kunde hålla öfverläggning, men sedan välja hvar för sig. Derigenom både underlättade man valet och vunne säkerhet för att icke, såsom det uppgifvits, affidne personer valdes — ja, det vill jag då lemna osagdt, ty det kunde ju hända, att man valde en person, som doge i det ögonblick valet förrättades, så att det tycks alltid bli någon olägenhet på ett eller annat sätt. Och det är nog svårt att hitta på ett förslag, som icke vidlades af något fel.

Utskottets ärade ordförande har rigtat några anmärkningar mot den svagaste punkten i min reservation, hvilka jag borde upptaga till besvarande, men detta torde vara mindre behöfligt, då det ju är vanligt, att en motståndare angriper sin fiende i hans svagaste punkt. Jag anser dessutom, att jag innehar en så pass stark ställning i denna fråga, att ett genmäle ej kan erfordras. Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Cederberg: Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på, att det är fråga om en instruktion för nästa riksdags bankoutskott,

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
vise revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
skyldighet
för banko-
utskottet att
utse revisorer
m. m. för
granskning
af riks-
bankens
afdelnings-
kontors
förvaltning.
(Forts.)*

icke för denna riksdags. Det nuvarande bankoutskottet behöfver icke taga sig någonting af hvad Riksdagen beslutar i afseende å nästa riksdags bankoutskott, ty det kan vara ett helt annat.

Då jag biträdde förslaget, förbisåg jag alldeles icke den invändning, som anses såsom den hufvudsakliga, nemligen den, att det kan komma att bero på lottning, därför att valen skulle ske gemensamt inom bankoutskottet. Men jag föreställer mig, att om Riksdagen finner, att bankoutskottet på det sättet missbrukar det uppdrag Riksdagen enligt utskottets förslag skulle lemna detsamma, så har Riksdagen fullkomligt lika lätt att återtaga denna rätt igen och utöfva den själf liksom nu eller genom elektoror eller på annat sätt. För mig synes det vara en bestämd fördel, att de, som erhålla uppdraget att välja revisorer, ega den kännedom, som vinnes endast genom läsning af revisionsberättelsen, fullmäktiges protokoll, inspektörernas och fullmäktiges berättelser m. m., och denna kännedom vinnes icke af någon valnämnd. Bankoutskottets ledamöter äro på grund af sin instruktion förhindrade att yppa enskilda personers ställning till riksbanken, och hafva således icke rätt att meddela valmännen den kännedom de ega och som i verkligheten är behöflig för att på rätt sätt verkställa dessa val. Då det i reservationen säges, att i bankoutskottet icke kunnat påvisas ett enda fall, der valet på grund af bristande kännedom om de föreslagne varit olämpligt, så är detta icke alldeles sant. Der påvisades nemligen inom utskottet två nyligen inträffade fall, som af utskottets ledamöter enhälligt erkändes vara af den art, att, om de väljande specielt i dessa båda fall egt den kännedom, som stod utskottets ledamöter till buds, hade valen icke kommit att utfalla så som de nu gjorde. För min del skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bankoutskottet hemställt i 1 punkten af sitt utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41.

Nej — 67.

2 punkten.

Herr Samzelius: Med anledning af det beslut, som fattats i afseende å första punkten, skall jag endast anhålla om afslag å näst följande punkter.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att hvad utskottet deri hemställt skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

3 punkten.

Herr Ericsson: Jag skall endast be att få yrka afslag på nu föredragna punkt.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu förevarande punkt endast blifvit yrkadt afslag å hvad utskottet deri hemställt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885;

2:o) angående höjning i anslaget till beväringsskapets vapenöfningar, m. m.;

3:o) angående höjning i det under fjerde hufvudtiteln uppförda anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvären, m. m.;

4:o) angående godkännande af en med staden Göteborg träffad öfverenskommelse i fråga om dess inqvarteringsskyldighet äfvensom rörande anslag till ett nytt kasernetablissemment derstädes, m. m.;

5:o) angående anslag under riksstatens femte hufvudtitel med anledning af föreslagna ändringar i värnpligtslagen den 5 juni 1885;

6:o) angående förhöjning i det under riksstatens femte hufvudtitel uppförda anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvären;

7:o) angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter m. m.;

8:o) om ändring i förordningen den 14 september 1883 angående beviljning af fast egendom samt af inkomst;

9:o) angående upphörande af de enligt förordningen den 16 maj 1884 angående beviljningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter utgående beviljningsafgifter af frälseegendomar och lotshemman;

10:o) angående beräkning af viss andel af öfverskottet å 1890 års statsreglering såsom tillgång vid statsregleringen för år 1892;

11:o) angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

12:o) angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Mellansel till Örsköldsvik; samt

13:o) angående upplåtelse till staden Mariefred af viss, Gripsholms kungsladugård tillhörig mark.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af § 52 regeringsformen samt §§ 33 och 51 riksdagsordningen.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det i förevarande utlåtande framställda ändringsförslaget skulle paragrafvis företagas till afgörande.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af § 52 regeringsformen.

*Ifrågasatt
ändring af §
52 regerings-
formen.*

Herr Bergius: De af herrar Hallenborg och O. B. Olsson rörande denna sak väckta motionerna öfverensstämma deri, att grundlagen skulle förändras så, att för hvardera kammaren skulle utses ytterligare en vice talman. Utskottets samtliga ledamöter voro ock ense derom, att en sådan förändring af grundlagen vore lämplig och af behovet påkallad. Skiljaktigheten mellan motionärerna liksom mellan utskottets ledamöter angår frågan, huru vida rätten att utnämna talman och vice talmän fortfarande skulle tillkomma Konungen eller öfverflyttas på kamrarne.

Såsom i reservationen blifvit yttradt, och hvilket jag för min del anser riktigt, hafva icke några giltiga skäl anförts för att grundlagen på detta sätt bör förändras, och jag får därför yrka afslag på den föredragna punkten.

Herr Borg: Då jag för några år sedan väckt motion i samma syfte som herr O. B. Olsson och jag sedan den tiden icke fått skäl att ändra min åsigt, vill jag blott anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 52 regerings-
formen.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först derpå, att utskottets ifrågasvarande förslag till ändrad lydelse af § 52 regeringsformen skulle hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, och vidare på förkastande af nämnda förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af § 33 riksdagsordningen.

Herr Bergius: På de skäl, som jag nyss anfört, yrkar jag, att kammaren med afslag å herr O. B. Olssons motion måtte såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det i reservationen framlagda förslag till ändring af §§ 33 och 51 riksdagsordningen.

*Förslag till
ändrad
lydelse af
§§ 33 och 51
riksdagsord-
ningen.*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på utskottets nu förevarande förslag till ändrad lydelse af § 33 riksdagsordningen endast yrkats, att kammaren, med förkastande af samma förslag, skulle antaga såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling det förslag till ändrad lydelse af §§ 33 och 51 riksdagsordningen, som innefattades i den af herr Bergius m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först derpå, att utskottets förslag till ändrad lydelse af § 33 riksdagsordningen skulle hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.*

Herr Sjöcrona: Mot lagutskottets hemställan i nu föredragna betänkande har jag för min del reserverat mig. Jag har föreslagit, att, i stället för det af lagutskottets majoritet ifrågasatta tillägget till § 11 i författningen angående kommunalstyrelse på landet, tillägget skulle erhålla följande lydelse: *ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden*; sista punkten lika lydande med majoritetens inom lagutskottet förslag. Skilnaden mellan dessa båda förslag är, såsom herrarne finna, den, att jag dels vill låta inskränkningen af den kommunala rösträtten stanna vid en femtedel, dels icke medtagit det

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

af lagutskottet föreslagna förbehåll, att icke i något fall någon må rösta "för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande". Möjligen föreställer sig någon, att jag framställt detta förslag för att få gå, som man säger, en beqväm medelväg och å ena sidan visa tillmötesgående mot framställda anspråk, men å den andra komma ifrån allt ansvar för ett afslag. Så är dock icke förhållandet. Jag har framställt detta förslag på grund af min lifliga öfvertygelse, att just en sådan bestämmelse tillgodoser rättvisans och billighetens anspråk så nära som det med menliga ofullkomliga förhållanden är möjligt att göra, och jag skall be att få yttra några ord till stöd för denna min uppfattning.

Regeln, att rättighet motsvaras af skyldighet och skyldighet motsvaras af rättighet, har ju icke en absolut tillämplighet inom alla menliga förhållanden. Men vi måste väl erkänna, att denna regel åtminstone i hufvudsak bör gälla inom den kommunala förvaltningen. Då nu denna förvaltning till sin hufvudsakligaste del är af ekonomisk art, då hvarje inom densamma förekommande åtgärd eller beslut mer eller mindre föranleder till eller står i sammanhang med några gemensamma utgifter, så är det ju aldeles rätt, att skyldigheten att lemna bidrag till de kommunala utgifterna också bör i hufvudsak utgöra grund för rösträtten. Men redan den omständigheten, att för en kommun dock kunna förekomma andra uppgifter, än de som äro af rent ekonomisk art, betingar någon eftergift för personlighetsprincipen, så att icke *en enda* medlem af en kommun, som betalar något litet mer än hälften af utgifterna, må kunna helt och hållet förqväfa ett jembörelsevis stort antal öfrige ledamöters önsknningar, tillintetgöra deras verksamhet för kommunens bästa samt ändå tvinga dem att verkställa de beslut, som han dikterar. Men äfven om man betraktar saken endast från ekonomisk synpunkt, så torde i alla fall en sådan eftergift vara af behofvet påkallad. Enligt nu gällande bestämmelser kan en medlem af en kommun, som till kommunens gemensamma utgifter betalar för 51 procent af kommunens hela fyrktal, efter sitt godtfinnande, om han iakttager laga former, beskatta alla de öfriga, äfven om de utgöra ett jembörelsevis stort antal, och detta, ehuru de få betala 49 procent af de gemensamma utgifterna. Vi måste väl, om vi vilja vara uppriktiga, alla erkänna, att detta är en orimlighet, och att det så är får väl nästan anses såsom ett axiom, hvilket icke tarfvar något särskildt bevis.

Annorlunda ställer sig redan förhållandet, om det är två som betala exempelvis den ene något öfver 30 procent och den andre något öfver 20 procent af det hela; då finner jag det både rättvist och befogadt, att dessa två må få öfverrösta de andre, äfven om dessa äro jembörelsevis rätt många, ty redan den omständigheten att två personer, som sjelfve få betala det mesta, förena sig om ett beslut innebär ju en säkerhet för att beslutet är välbetänkt. Enligt det förslag jag framställt skulle också dessa två kunna öfverrösta de öfrige. Då deras rösträtt blir reducerad till 20 procent, rösta de således tillsammans för 40 procent, och om deras sammanräknade fyrktal efter längden

uppgår till endast en enda procent öfver 60, så hafva de tillsammans absolut röstöfvervigt.

Jag har nu tagit i betraktande det förhållandet, då den ene röstegaren icke betalar mer än något litet öfver hälften af utgifterna och då kommunens medlemmar äro jemförelsevis många, men man måste också tänka sig huru det ställer sig, då en medlem af en kommun betalar nästan alltsammans, mer än 80, kanske 90 procent eller derutöfver af det hela, och kommunens medlemmar äro jemförelsevis mycket få. Sådana fall kunna inträffa, och jag vet särskildt i det län, för hvilket jag har äran vara styresman, åtminstone två kommuner, der en gods-egare skattar för nästan alltsammans, bortåt 90 procent, och kommunens medlemmar bestå af hans egen inspektor, hans rättare, en folkskollärare, en arrendator och möjligen en egare af någon liten hemmansdel. Då kan jag icke finna annat än att det vore lika orimligt, att dessa få personer, af hvilka dessutom de flesta stå i särskildt underordnad förhållande till honom, skulle vara berättigade att beskatta honom, att besluta om dyrbara byggnadsföretag eller hvad det vara må och sedan året derefter flytta från kommunen och låta honom ensam betala.

Tager man dessa omständigheter i betraktande, förekomma således vid ordnandet af den kommunala rösträtten två stötestenar, den ena att en enda person, som betalar högst obetydligt öfver hälften af utgifterna skall kunna öfverrösta ett jemförelsevis stort antal, det är Scylla, den andra att ett jemförelsevis mycket obetydligt antal, som betalar nästan ingenting, skall kunna beskatta den, som betalar så godt som allt, det är Charybdis. Lagutskottets förslag undviker visserligen Scylla, men faller fullständigt i Charybdis. Ty inskränker man rösträtten så mycket som lagutskottet föreslår, så inträffar, att den som betalar ända till 95 procent af det hela, öfverröstas af två eller tre som betala 5 procent, emedan, såsom herrarne veta, kommunalförfattningarne säga, att om det stannar lika röster mot lika, skall den mening gälla, för hvilken de flesta hafva röstat. Så är återigen icke förhållandet med mitt förslag. Antages det, så seglar man förbi både Scylla och Charybdis.

Men man skulle dock stöta på ett annat blindskär, om det nemligen, såsom många gånger under förhandlingarne rörande den kommunala rösträtten blifvit uppgifvet och påpekadt, vore fara för handen, att hvarje inskränkning skulle kunna på något sätt menligt inverka på valen till Första Kammaren, som ju ytterst hvilat på den kommunala rösträtten. Men jag vågar med bestämdhet påstå, att denna fara icke förefinnes. För att något sådant skulle kunna ega rum, erfordras ju, att inom ett län så många i kommunens angelägenheter enväldiga personer funnes, hvilka alla hölle tillhoppa, att de kunde utse elektor efter sin smak, hvilka åter i sin ordning utsåge sådana landstingsmän, som de önskade, och slutligen att desse senare vid valen till Första Kammaren röstade enligt elektorernas åsigt. Att detta är omöjligt är ganska lätt att bevisa. Den tabell, som vidfogades 1878 års lagutskotts utlåtande i detta ämne och som redogör för den kommunala rösträtten, visar, att i intet län antalet af de kommuner, der en enda

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

person hade rösträtt utöfver *hälften* af kommunens hela fyrktal, uppgick till högre än 11. Detta län är just Skaraborgs. Från det nämnda antalet måste jag dock afräkna dem, inom hvilka enligt mitt förslag en person fortfarande skulle få behålla öfvervägande rösträtt, och hvilka således uti ifrågavarande hänseende icke alls skulle beröras af den föreslagna inskränknigen. Efter en sådan reduktion blifva de kommuner, inom hvilka inskränknigen skulle i någon mån kunna inverka på elektorsvalen, icke 11, utan högst 8 eller 9. I Skaraborgs län finnas emellertid icke mindre än 263 landtkommuner. Valkretsarne till landstingen äro 17. Således skulle det fallet, att en enda person nu är, men icke vidare skulle blifva ensam beslutande inom kommunen och således icke heller kunna längre ensam bestämma valet af elektorerne och derigenom inverka på landstingsvalen, inträffa ungefär uti en kommun inom hvarannan valkrets; och när vi nu veta, att det finnes 15 à 20 kommuner i hvarje valkrets, så hemställer jag till herrarne, huruvida det är tänkbart, att en sådan begränsning, som jag föreslagit, i ringaste mån skall kunna inverka på valen till Första Kammaren.

Då således icke denna fara förefinnes, bör man väl kunna fråga: är det då icke politiskt klokt att göra en sådan eftergift, som jag föreslagit? Derpå kan, enligt min tanke, svaret icke blifva mera än ett: det är alltid politiskt klokt att göra hvad som är rätt.

Jag kan ju icke veta, om mitt förslag har någon utsigt att gå igenom i Andra Kammaren, men om så skulle ske och Första Kammarne äfven skulle vilja antaga detsamma, hade man slutligen löst en fråga, som oupphörligt i mera än 20 år stått på dagordningen. Antager Första Kammaren mitt förslag, men det blir förkastadt af Andra Kammaren, synes mig Första Kammarne hafva mycket mera kraft att stå emot obehöriga anspråk på inskränkning i den kommunala rösträtten, då kammaren sålunda förklarar sig vilja i detta fall göra hvad som är rätt.

På grund deraf tillåter jag mig yrka proposition på bifall till utskottets hemställan på det sätt, att det af utskottet föreslagna tillägget: "Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla", — måtte utgå och i stället införas följande:

Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

Herr Claëson: Såsom den vid betänkandet fogade reservation utvisar, hör jag till de många af utskottets ledamöter, som anse, att utskottet bort afstyrka bifall till de nu föreliggande motionerna om ändring i den kommunala rösträtten på landet. Skälen för denna mening äro så många gånger, både af mig och andra ledamöter i denna kammare, framhållna, att jag helst icke velat upprepa dem. Med anledning af det medlingsförslag, som lagutskottets ärade

ordförande nyss framställt, torde det dock vara i sin ordning att än en gång säga dessa skäl, ehuru i en mycket koncentrerad form. Det ena är, att, teoretiskt sedt, den principen synes mig fullkomligt riktig, att den person, som i större mån bidrager till utgifterna i en kommun, skall också i större och precis samma mån ega rätt att bestämma angående dessa utgifter. Det synes mig höra till själfbeskattningsprincipen. Det andra skälet är, att, praktiskt sedt, det icke påvisats, att i någon af de kommuner, der en enda person har öfvervägande beslutanderätt, själfstyrelsen utförts på ett sämre sätt än i öfriga kommuner, eller ens framlagts något sannolikhetsskäl, att i händelse af ändring tillståndet i dessa kommuner skulle blifva bättre än förut. Här af följer, att för mig är det icke frågan, om rösträtten bör inskränkas till $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, utan om den nuvarande principen är riktig och vi skola behålla den, eller om vi böra öfvergifva den. Jag tillåter mig att för kammaren framhålla, att, då utskottet säger, att det är uppenbart, att någon kommunal själfstyrelse icke alls förefinnes inom de kommuner, hvarest en enda person ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, utskottet, enligt min mening, gör sig skyldigt till en begreppsförvirring, en alldeles oriktig uppfattning af begreppet själfstyrelse. Rätten för kommunerna till själfstyrelse och själfbeskattning innebär visserligen med stora inskränkningar från statsmyndigheternas sida, att kommunerna själfva skola få ordna sina angelägenheter och själfva bestämma sin utgiftsstat; men den utesluter alldeles icke, att i kommuner kunna finnas ett stort antal människor, som dels emedan de icke alls eller endast i ringa mån bidraga till kommunens utgifter, dels och blott derför att deras åtskådningssätt vanligen afviker från kommunens majoritets, icke blifva i tillfälle att utöfva något eller åtminstone mera än ett högst ringa inflytande på kommunens angelägenheter. Deremot skulle, enligt min tanke, själfstyrelsernas idé få en verklig stöt, om lagutskottets hemställan bifölles och särskildt den senare delen deraf. Lagutskottet föreställer sig, att det finnes kommuner, der en enda röstegande har mera än 10 gånger så stor rösträtt som de andra tillsammans. Denne skulle då, om de öfriga hölle tillsammans, icke kunna bestämma de utgifter, som han nästan uteslutande skall bestrida, d. v. s. själfstyrelse der skulle få den karaktären, att en skulle betala och de andra skulle bestämma. Det tror jag verkligen icke kan vara riktigt. Jag tror icke heller, att någon ekonomisk vinst skulle vara att vänta deraf. De siffror, som utskottet meddelat för att visa, i huru många kommuner en person har mera än hälften af kommunens röstetal, i huru många en har mera än $\frac{1}{4}$ och i huru många en har mera än $\frac{1}{10}$, kunna ju hafva ett visst historiskt intresse för oss, såsom visande huru förhållandena i sådant hänseende gestaltade sig för 20 år sedan; men vill man på dylika siffror i någon mån grunda sitt beslut i den förevarande frågan, torde icke de anförda siffrorna få tillerkännas betydelse. I motsats emot lagutskottet tror jag nemligen, att under de sist förflutna 20 åren förhållandena mycket förändrat sig. På förmögenhetsområdena har under dessa 20 år pågått en utjmningsprocess, hvarigenom en del af de kolossala inkomstbeloppen blifvit

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

reducerade, under det att de små och medelstora inkomstbeloppen vuxit både i antal och storlek.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra vågar jag hemställa om afslag å så väl utkottets förslag som å motionerna.

Herr Hasselrot: Att i en fråga, som denna, hvilken, om jag icke misstager mig, i 22 år å rad varit föremål för kamrarnes öfverläggning och beslut, säga någonting nytt lär vara så godt som omöjligt, och skall jag icke heller tillåta mig att trötta kammaren med något längre anförande, utan endast beröra några hufvudpunkter i frågan.

Enligt de sista officiella uppgifter vi hafva funnos inom riket 54 kommuner, i hvilka *en enda* person egde ensam beslutande rätt och sålunda absolut envälde i alla kommunens angelägenheter. I ett jernförelsevis stort antal andra kommuner var förhållandet, att 2 eller 3 personer bestämde kommunens angelägenheter, med uteslutande af alla andra. Man kan visserligen, i likhet med herr Claëson, säga, att dermed är egentligen den kommunala sjelfstyrelsen, såvidt kommunen i sin helhet angår, icke upphäfd, men all faktisk inverkan på sjelfstyrelsen är emellertid undanröjd för dem, som icke höra till dessa högst beskattade. Mig förefaller ett sådant förhållande så obilligt och orättvist, att en förändring derutinnan är af behofvet värd påkallad.

Med all visshet kan också antagas, att om detta förhållande hade varit känt då förordningen utkom, hade en begränsning i röstmaximum redan i förordningen varit införd. Den ledamot af konungens statsråd, som kontrasignerat förordningen om den kommunala rösträtten på landet, har nemligen i denna kammare, om jag icke misstager mig, flere gånger förordat en sådan begränsning.

Här har af den förste talaren påpekats, att en sådan begränsning skulle kunna ske, enligt hans förslag, till $\frac{1}{3}$, men han har icke velat gå längre derföre, att man då väl seglat förbi Scylla men fallit i Charybdis, nemligen den olägenheten, att, då en person t. ex. skattar för 90 procent af de kommunala utgifterna, skulle, med den inskränkning, som lagutskottet föreslagit, de, som skatta för endast 10 procent, kunna ålägga honom att betala de gemensamma utgifterna med 90 procent, då de andra betala endast 10 procent. Detta är, enligt min tanke, icke farligt, ty de som betala $\frac{1}{10}$ få betala denna efter sin förmåga, och det är ett tillräckligt starkt band på dem att icke ålägga sig större utgifter, än de tåla vid, för att åstadkomma ökade utgifter för de stora godsegarne. En sådan begränsning är också genomförd beträffande städerna — och har icke föranledt någon klagan eller väsentlig olägenhet.

Det är väl också en annan sak, som varit hufvudsakliga orsaken till denna kammars ständiga motstånd emot en reform i detta hänseende. Det har af den förste talaren påpekats, att det vore farhågan för, att en rubbning i dessa förhållanden möjligen skulle medföra en rubbning i grunderna för denna kammars sammansättning. Han redogjorde fullständigt för, att en sådan rubbning icke kan vara att befara genom hans förslag. Jag går så långt, att jag vågar med bestämdhet

förklara, att en sådan farhåga är oberättigad, jemväl med antagande af lagutskottets förslag. — Man må betänka att de kommuner, inom hvilka röstgrunderna skulle i någon väsentligare mån förändras genom ett bifall till detta förslag, äro spridda här och der i landet, och om jag också vill medgifva, att på ett eller annat ställe i dessa kommuner valet af de elektorer, som skola utse landstingsmän, skulle blifva ett annat, sedan röstgrunden blifvit förändrad, än eljest, så vågar jag bestämdt påstå, att ett eller annat sådant enstaka förhållande icke rimligtvis kan antagas förändra valen till landstingsmän för häradet i sin helhet och ännu mindre förändra valen till Första Kammaren, som ske af landstingets medlemmar. Jag tror derföre, att dessa farhågor äro fullkomligt oberättigade. Om således en begränsning är billig och rättvis och olägenheterna deraf äro ringa, synes det vara skäl att gå dessa önsknningar till mötes.

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

Jag tillåter mig, på dessa grunder, hemställa om bifall till lagutskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Denna viktiga fråga har så många gånger varit före i kamrarna och har, enligt min tanke, blifvit så fullständigt utredd, att dervid kan icke vidare åstadkommas någonting nytt. Läser man med den minsta uppmärksamhet igenom betänkandet, finner man, att det slut, hvartill lagutskottet här kommit, är både rättvist och billigt. De föregående talarne hafva redan påvisat å ena sidan det rättvisa och billiga i förslaget antagande och å den andra sidan det obefogade deri, att förslaget skulle kunna åstadkomma någon farlig rubbning i grunderna för denna kammares sammansättning. Jag delar fullkomligt deras åsichter i detta afseende. Men, mine herrar, om också, hvilket jag förmodar dock icke blir fallet, om denna förändring antages, en ändring till någonting *bättre* skulle åstadkommas i dessa kamrar, så finner jag icke detta vara en orsak för kammaren att afslå en sådan förbättring, och jag tror, att det är klokt af Första Kammaren att icke afslå den nu föreslagna förändringen. Måhända skulle det mycket snarare och mycket fullständigare förenkla grunderna för denna kammares sammansättning, än hvad något annat förslag skulle göra. Jag tror nemligen, att de så kallade hemmansegarne på landet redan nu hafva ett så stort inflytande på denna kammares sammansättning, att det måhända är fara värdt, att, om Första Kammaren icke vill medgifva den förändring, som här förordats och som är både rättvis och billig, dessa hemmansegare hafva tillräcklig magt i hela landet, att sätta in uti Första Kammaren personer, som kunde vara villiga att bifalla ett förslag, som är både billigt och rättvist och hvilket i en viss mån skyddar de mindre egande i landet från ett tyranni af de mycket egande.

Jag kommer således att rösta för förslaget, oaktadt jag derigenom förlorar ungefär hälften af det inflytande rörande beskattning m. m., som jag nu eger inom den kommun jag tillhör. Men jag uppgifver gerna denna min förmån, emedan jag anser, att det allmänna bästa bör gå framför alla enskilda intressen. Jag har visserligen icke någon förhoppning, att kammaren skall antaga detta förslag, men jag för-

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

bereder kammaren derpå, att jag ämnar begära votering i historiskt-statistiskt intresse. Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Wieselgren: Då jag under en lång följd af år i Andra Kammaren röstat för bifall till det förslag som utskottet nu framställt, finner jag icke någon anledning att frångå det beslut, till hvars fattande jag i medkammaren så ofta bidragit. Den tankegång, som ledt utskottet till det slut, hvartill det kommit, är för mig fullt giltig, och i det yttrande, som herr Hasselrot här i kammaren till försvar för utskottsbetänkandet afgifvit, igenkänner jag min egen uppfattning af frågan. Jag tror också, att den näst föregående talaren hade ganska rätt, då han sökte häfva den betänklighet, som han på goda grunder ansåg hafva ledt kammaren till att hvarje gång afslå förslag i denna riktning, nemligen fruktan för den förändrade sammansättning, som Första Kammaren skulle få, derest man på föreslaget sätt i de yttersta rötterna ändrade grunden för dess valkorporationer. Lika med den ärade talaren håller äfven jag före, att dessa valkorporationer *redan visat*, att det står i deras magt att utan hvarje lagförändring i det nu framställda stycket åstadkomma en sådan förändring, som man här befarat i afseende å denna kammares sammansättning, hvadan jag ock anser, att förberörda farhåga icke bör hafva det minsta inflytande på kammaren vid frågans afgörande.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Ölander: Jag skall icke yttra många ord i en fråga, deri jag under föregående riksdagar så utförligt utvecklat mina åsikter. Men jag kan icke underlåta att uttala min glädje öfver att lagutskottets högt ärade ordförande denna gång delar dessa åsikter. Det har aldrig händt förut i denna fråga, och jag är tacksam för att han nu uttalat ungefär samma yrkande, som jag förut från denna plats vid flera tillfällen framställt och försökt försvara, ehuru naturligtvis alltid utan den ringaste framgång och med ett tröstlöst nej till svar. Om ock utgången nu skulle bli densamma, är det likväl icke så hopplöst som förut, ty jag märker, att saken numera omfattats med större intresse, och jag tror, att om frågan nu faller, så faller den framåt.

Jag skall, såsom jag i början nämnde, icke yttra många ord i denna fråga eller ånyo upprepa skäl, som här förut så litet uppmärksammas. Till all lycka behöfver jag det icke heller nu, ty lagutskottets ordförande har, på ett klarare och tydligare sätt än jag förmått, ådagalagt billigheten i den föreslagna lagförändringen, och såvidt jag kunnat fatta, har han icke blifvit vederlagd — med något annat än den gamla, ofta upprepade satsen att "en kommunalmedlem endast i den mån, han bidrager till kommunens utgifter, är berättigad att deltaga i värden om dess angelägenheter". Den satsen låter visserligen utmärkt bra och liknar mycket nära en på sundt förnuft grundad princip. Men, mina herrar, huru tager den sig ut i den tillämpning, som den i vår lag erhållit? Är det verkligen öfverensstämmande med denna princip att den, som med litet öfver hälften bidrager till kommunens utgifter, skall ega ensam beslutanderätt i alla dess angelägenheter? Det heter

ju i principen, att han skall ega denna rätt endast i den mån han bidrager till kommunens utgifter, men vid tillämpningen gifver man honom ändock *hela* magten.

Man behöfver i sanning endast känna enkel regula di tri för att räkna ut att här något är på tok. Ingen kan vara blind för att här föreligger ett fel som måste rättas, en orättvisa som måste undanrödjas. Om det af lagutskottets ordförande föreslagna sätt till frågans lösning är det rätta, och om det fullt uppfyller, hvad som dermed åsyftas, kan jag icke säga. Men det synes mig vara en medelväg, som, på samma gång den å ena sidan tillfredsställer billighetens och rättvisans fordringar, å andra sidan icke bör kännas allt för hård för dem, hvilka derigenom förlora en liten del af rättigheter, som dock icke stå i full öfverensstämmelse med deras skyldigheter. Ja jag föreställer mig till och med, att många stora fyrktalsegare skola känna denna förändring såsom en lättnad och en fördel, enär de nu af lätt förklarliga hänsyn mången gång kanske icke vilja eller ens kunna begagna sig af sin fulla rätt.

Jag har lofvat att fatta mig kort, och för att obrottsligt hålla hvad jag lofvat inskränker jag mig till att anhålla om bifall till herr Sjöcronas yrkande.

Herr Biesért: Då jag, för min del, anser det öfverensstämma med rättvisa och billighet, att i fråga om den kommunala rösträtten något afseende äfven på person och icke *blott* på fyrk må göra sig gällande, så anhåller jag, i likhet med föregående talare, att få yrka bifall det af herr Sjöcrona framställda förslaget.

Herr Fröberg: Under gången af öfverläggningen i denna fråga har jemväl yrkats bifall till det af lagutskottets ordförande i hans reservation framställda förslag, som går ut derpå, att ingen skulle få rösta för mer än en femtedel af kommunens hela röstetal. Jag vill blott erinra derom, att detta förslag lider af samma brister som alla andra förslag, hvilka i detta ämne varit föremål för Riksdagens behandling. Lagutskottets nu föreliggande förslag bestämmer rösträtten till en tiondedel af kommunens hela röstetal, och det har äfven varit föreslaget, att den måtte begränsas till en tjugonedel. Men samma anmärkningar, som kunna uppställas mot utskottets förslag, kunna med lika fog göras mot de båda öfriga. Man har sagt, att lagutskottets ordförandes förslag skulle innebära rättvisa. Men jag kan icke finna, att det är mera rättvist att bestämma rösträtten till en femtedel än till en tiondedel eller tjugonedel af kommunens hela röstetal. I hvilketdera fallet som helst kan fastställandet af en dylik inskränkning icke fotas på någon allmängiltig rättsgrund, utan måste ytterst öfverlemnas åt godtycket. Kommunala rösträtten stöder sig nu på den bestämda och ingalunda förkastliga grundsatsen, att i samma mån en kommunalmedlem bidrager till utgifterna för kommunens ändamål, i samma mån bör han ock vara berättigad att utöfva inflytande på ledningen af kommunens angelägenheter. Skall en lagändring ske, måste den göras på grunder, som öfverensstämma med

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

hvad som är rätt och billigt, men ej godtyckligt. Alla de förslag, som vid innevarande riksdag föreligga angående ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten, utgå från den uppfattningen, att just de mindre röstberättigade skulle vara de mest sparsamma, ega det största nit och intresse för kommunens bästa, och att i följd deraf åt dem borde beredas större beslutanderätt i kommunens angelägenheter. Jag kan icke inse, att denna uppfattning är sann och riktig. Tvärtom synes det mig helt naturligt, att den, som i större mån bidrager till bestridande af kommunens utgifter, också bör hafva större intresse af att befrämja dess ändamål än den, som därför betalar litet eller ingenting. De högst beskattade äro i allmänhet sådana, som ega större jordbruk eller stora industriella anläggningar eller ock drifva någon mera omfattande rörelse, i hvilken sysselsättes en mängd personer. En sådan större röstberättigad medlem af en kommun synes mig ovilkorligen böra vara mycket mer fästad vid kommunen och intresserad för dess angelägenheter än den derstädes tillfälligt boende arbetaren eller andre högre beskattade med en mera vexlande boningsort. Icke kan det väl heller vara lämpligt och rätt, att en sådan större godsegare skall, såsom redan blifvit antydt, på kommunalstämman kunna öfverröstas af sin inspektor och andra sina tjenare och arbetare. Så länge det icke fins någon statistisk utredning, som ådagalägger behovet af den nu ifrågasatta lagändringen, till dess motsätter jag mig alla motioner i förevarande syfte.

Jag yrkar afslag å såväl lagutskottets som dess ordförandes förslag.

Herr Lundin: Jag har begärt ordet endast för att med några ord framställa den åsigt, som jag i denna fråga alltid förfäktat.

De nu gällande bestämmelserna i fråga om den kommunala rösträtten på landet kunna väl synas lägga en hämsko på den kommunala sjelfstyrelsen i de fall, der beslutanderätten tillkommit endast en eller några få. Men jag tror dock, att man här sökt i elektrisk belysning framhålla det nu öfverklagade missförhållandet, ty det har åtminstone såvidt jag vet, icke försports, att kommunens angelägenheter i nyssnämnda fall blifvit sämre skötta än annorstädes. Dessutom torde det, såsom den föregående talaren erinrade, från rättens synpunkt icke vara bättre att bestämma siffran för röstmaximum till en femtedel än till en tiondedel eller en tjugonedel. Men dertill kommer ett annat skäl, som för mig är afgörande i denna fråga. Man har nemligen talat om, att *personlighetsprincipen* borde få göra sig mera gällande i fråga om den kommunala rösträtten. Men med blicken fäst på den agitation, som dref sitt ofog vid de sista valen till Andra Kammaren, fruktar jag, att denna princip, tillämpad på ifrågavarande område, skall leda oss in på en farlig stråt och slutligen öppna portarna för den från visst håll så åtrådda allmänna rösträtten. Men hellre än att rödja väg för slik äfventyrlighet håller jag fast vid det bestående och anhåller, herr talman, att få yrka afslag å utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Jag har flera gånger förut yttrat mig i denna fråga, och jag vidhåller fortfarande den åsigten, att det är billigt och rättvist att någon förändring göres i de nu gällande bestämmelserna angående den kommunala rösträtten på landet. Jag har ock erfarit, att missnöjet är ganska stort på många ställen i vårt land, der afgörandet i kommunala angelägenheter ligger i en enda persons hand. Men jag tror, att utskottet eller motionärerna hafva begått ett misstag, då ej den nuvarande rösträtten till elektorer för landstingsmäns väljande bibehållits. Denna fråga har nemligen två olika sidor, den politiska och den kommunala, och detta måste noga beaktas, när det är fråga om att i denna kammare söka genomdrifva en förändring i förevarande syfte af förordningen om kommunalstyrelse på landet, ty jag tror icke kammaren skall rösta för en sådan förändring med mindre än att grunden för kammarens sammansättning orubbad kvarstår. I detta afseende stöder jag mig på en ganska stor auktoritet, nemligen lagutskottets förre ordförande, som för några år sedan förklarade att, om det *blott* vore fråga om den *kommunala* rösträtten och icke om den politiska, han gerna skulle vara med om den begärda förändringen. Jag beklagar att en sådan åtskilnad i det föreliggande förslaget icke blifvit gjord, ty detta gör, att ingen utsigt nu förefinnas att bereda framgång åt frågan. För den skull skall jag icke göra något yrkande, då det icke gagnar till något. Men bringas frågan under votering, kommer jag att rösta för herr Sjöcronas förslag.

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

Herr Ekman: Såsom föregående talare redan erinrat, har denna fråga många år stått på dagordningen. Under hela denna tid har jag alltid röstat emot hvarje förändring i den kommunala rösträtten på landet, och detta af det skäl, att den ytterst utgör grunden för Första Kammarens sammansättning. Jag tror icke, att jag missstager mig, då jag säger att, när det beslöts att Första Kammaren skulle sammansättas på det sätt som nu sker, man tänkte sig en annan sammansättning än den nuvarande, men det har likväl visat sig att, oakadt ingen ändring skett i den kommunala rösträtten, Första Kammaren i alla fall fått ett helt annat utseende, än man antog den skulle få och den äfven i början hade. Det angifna skälet för mitt motstånd mot en begränsning af den kommunala rösträtten har dermed också bortfallit.

Jag hade äfven föreställt mig, att en begränsning af rösträtten icke skulle vara behöflig, därför att jag trodde, att hvar och en som är i den ställningen, att hans röst i kommunens angelägenheter är den afgörande, skulle, likasom detta hos mig alltid varit fallet, bemöda sig att utföva den på sådant sätt, att såvidt möjligt *allas* intressen blefve tillgodosedda. Men jag har nu kommit till den uppfattning, att användningen af en sådan afgörande rösträtt vid många tillfällen icke varit dikterad af ett dylikt bemödande. Det är derföre, enligt mitt förmenande, icke underligt, att framställningar riksdag efter riksdag framkomma om en lagförändring i syfte att begränsa den kommunala rösträtten på landet, och jag inser ej, hvarför den icke der skulle vara fullt lika nödvändig, som i fråga om stadskommunerna, der den redan blifvit inskränkt.

*Ifrågasatt
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

I följd af hvad jag nu yttrat, anser jag mig numera böra yrka på begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Men då en sådan förändring som den ifrågavarande bör ske med försigtighet, vill jag icke för närvarande gå så långt som lagutskottet i sitt betänkande föreslagit, utan anhåller, för min del, herr talman, att få instämma i det yrkande, som framstälts af lagutskottets ordförande.

Herr Söderberg: Jag ber att få instämma med herr Ekman.

Herr Almén: Äfven jag anhåller att få instämma med herr Ekman.

Herr Forssell: Jag ber att få instämma i det *yrkande*, som framstälts af herrarna Sjöcrona och Ekman.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande utlåtande yrkats: 1:o att utskottets deri gjorda hemställan skulle bifallas; 2:o af herr *Sjöcrona*, att samma hemställan måtte bifallas med den ändring, att det ifrågasatta tillägget till 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet erhöle följande lydelse: "Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla."; samt 3:o att utskottets hemställan skulle afslås.

Friherre Klinkowström erhöi nu på begäran ordet och anförde:

Då jag tror, att i denna kammare ingen utsigt finnes för bifall till utskottets förslag, och jag är en bland de få, hvilka yrkat bifall dertill, anhåller jag härmed att få afstå från detta mitt yrkande och förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Sjöcronas förslag.

Efter erinran derom, att jemväl andra af kammarens ledamöter yrkat bifall till utskottets hemställan, gjorde herr talmannen propositioner å hvarje af de tre yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, samt förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen upptog hvartdera af de öfriga yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma såsom kontraposition i den förestående voteringen, och förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till utskottets hemställan med den af herr Sjöcrona föreslagna ändring.

Herr *Fröberg* begärde emellertid votering jemväl om kontrapositionens innehåll, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att vid blifvande votering om afslag å lagutskottets

i utlåtandet n:o 18 gjorda hemställan kontrapositionen skall innehålla bifall till utskottets hemställan med den af herr Sjöcrona föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition vid nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 64.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver företagna omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 24.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 19, i anledning af väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande den kommunala rösträtten i stad.

*Ifrågasatt
ytterligare
begränning
af den kom-
munala röst-
rätten i stad.*

Herr Sjöcrona: Mot lagutskottets nu upplästa hemställan hafva alla de ledamöter af utskottet, som utsetts af Första Kammiaren, reserverat sig och ansett, att motionerna bort afstyrkas. Jag skulle

*Ifrågasatt
ytterligare
begränsning
af den kom-
munala röst-
rätten i stad.
(Forts.)*

mycket misstaga mig, om icke Första Kammaren skulle instämma i den åsigt, som alla dess ledamöter i utskottet sålunda uttalat, och skulle derföre kunna inskränka mig till att helt enkelt yrka afslag å utskottets hemställan; men en skyldig uppmärksamhet mot utskottet synes mig fordra, att det säges åtminstone några ord angående utskottets motivering.

Utskottet börjar med att erinra, hurusom "under de förhandlingar, hvilka föregingo antagandet af det förslag till begränsning af den kommunala rösträtten så väl i Stockholm som i rikets öfriga städer, hvilket genom kungörelsen den 9 november 1869 blef lag, framhölls att den gräns, som då föreslagits, icke kunde göra anspråk på någon allmängiltighet, och att en framtida utveckling af städernas näringslif säkerligen skulle komma att ånyo skapa ett behof af ytterligare begränsning". Ja, det är mycket bra, att detta framhölls under nämnda förhandlingar, men jag antager, att under dessa förhandlingar också framhölls, att man icke borde gå knappast så långt som då föreslogs och bestämdt icke längre. Hvad utskottet sålunda anfört, är således icke alls något skäl. — Vidare har utskottet omförmält, hurusom i de flesta städer den kommunala rösträtten utöfvas endast vid stadsfullmäktigvalen, och säger, att "ehuru man får antaga, att dessa val bestämmas af hänsyn till stadens bästa, är det likväl af vigt att så vidt möjligt söka förebygga, att desamma komma att beherskas af ett fåtal röstegande".

Detta är ju blott ett påstående, som saknar allt slags bevis. Det är ju icke alls visadt, att detta så kallade fåtal alltid håller tillsammans och röstar lika, liksom ej heller, att det så kallade flertalet håller tillsammans och röstar lika. Bland dem, som äro högst beskattade, finnas ju utan tvifvel personer, hvilka anse sig vara liberala, och personer, som äro mycket hushållsaktiga med kommunens medel; och bland det så kallade flertalet kunna ju finnas personer, som äro konservativa, och personer, som ledda af entusiasm för en sak äro beredda att rösta för huru höga anslag som helst. Vidare säger utskottet, att "rättvisan och ett följdriktigt genomförande af den sjelfstyrelsens princip, på hvilken kommunallagstiftningen hvilat, kräfva, att de medlemmar i kommunen, hvilka en uttaxering drabbar tyngst, må beredas tillfälle att utöfva behörigt inflytande vid behandlingen af kommunens angelägenheter".

Ja, det är just fråga om, hvem det är som drabbas tyngst. För min del tycker jag, att den drabbas tyngst, som får betala mest, men utskottet tyckes anse motsatsen, eller att den drabbas tyngst, som får betala minst. — Slutligen säger utskottet, att utskottet icke finner sig kunna såsom fullt lämplig förorda någon viss begränsning. Då synes det mig, som utskottet hade bort stanna vid samma åsigt som Första Kammarens ledamöter och icke göra ifrågavarande hemställan. Jag anhåller om proposition på afslag å motionerna och utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande endast yrkats afslag å utskottets deri gjorda hemställan.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 16 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 20, i anledning af väckta motioner om ändrade lagbestämmelser i fråga om byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, så ock sockenstufva, prestgård samt tingshus och häradsfängelse, biföll kammaren hvadt utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om skärpta bestämmelser i fråga om påföljd för uraktlåten vård om hundkreatur.

*Angående
skydd för
hemdjur mot
skada af
hundkreatur.*

Herr Claëson: Då jag reserverat mig mot den nu föreslagna skrifvelsen, är det icke därför, att jag anser, att de lagbestämmelser, som nu finnas till skydd för skada å hemdjur af hundkreatur, äro så tidsenliga och goda, att icke bättre kunna åstadkommas, utan det är väsentligen därför, att jag anser skrifvelsen vara affattad i allt för sväfvande ordalag och vara allt för litet omfattande. De bestämmelser, hvarom nu är fråga, äro inflickade i ett gammalt kapitel, 22 kap. byggningsbalken, och äro der sammanflätade med bestämmelser om skada, som andra djur än hundar tillfoga kreatur. Jag tror, att, om man vill göra någon skilnad, äro bestämmelserna i fråga om hundar mindre gammalmodiga än beträffande öfriga djur. Bestämmelserna lyda sålunda: "Dräper få annars få, som ej ätas kan; betale egaren hälften af dess värde, som dräpet blef. Kan det ätas; gälde fjerdung, och det döda tage han, som det förr egde. Nu varder få sargadt af få; betale halfva läkeslön och halfva skadan. År få vant att skada göra, och vet det egaren, eller är han derom varnad; gälde dubbelt mer än sagdt är. Samma lag vare om hund, som få biter eller sargar. Gör hund skada tredje gången; betale dess egare, som sagdt är, och döde hunden". Lagen utgår sålunda från den princip, att, i händelse hund eller annat få, som gjort skada, är vant att göra skada och egaren har vetskap derom eller blifvit varnad, egaren skall lemna full skadeersättning, och att i annat fall egaren till det skadade och egaren till det andra djuret skola dela skadan. Dessa bestämmelser kunna ju vara temligen gammalmodiga, men jag tror att de äro mera tillfredsställande i fråga om hundar än andra djur. Hundar göra nemligen skada endast å småkreatur, i regeln får. Oegentligare äro bestämmelserna, när t. ex. en häst skadats af en annan häst eller annat få. Jag tror nemligen icke, att 1734 års lag räknat hästen till de djur, som kunna ätas, och sålunda afsett, att egaren af det djur, som dödat en häst, endast skulle vara skyldigt att gällda fjerdedelen af hästens värde. Nu åter är hästen ett matnyttigt djur, ehuru visserligen dess köttvärde i allmänhet blott

*Angående
skydd för
hemdjur mot
skada af
hundskreatur.*
(Forts.)

utgör en mycket ringa del af dess verkliga värde. Jag tror ock, att den kategoriska bestämmelsen, att, om en häst dödar en annan häst, egaren af den förre skall betala skadeersättning, är för sträng, ty omständigheterna kunna vara sådana, att egaren af den dödade hästen bör sjelf vidkännas skadan. Jag handlade sistlidne höst ett mål, deri en person yrkade skadestånd af en annan, derföre att dennes häst sparkat den förres häst, så att densamme måst slagtas. I det målet invändes, att den, hvars häst blifvit sparkad, utan lof satt in sin häst i det stall, der den andres stod.

Granskar man, i hvilken riktning lagutskottet och motionären tänkt sig att lagstiftningen skulle gå, tror jag, att man skall finna, att hvad som mest öfverklagas är att skada ofta åstadkommes af hund, utan att det kan bevisas, hvem hundegaren är, och att man således icke kan erhålla någon skadeersättning, men en lag, enligt hvilken kan dömas till ersättning, utan att bevisning föreligger, lärer ej kunna stiftas. Man vill derför söka förebygga skada af hundar. Såsom ett verksamt medel i detta fall har motionären föreslagit, att hundegaren skulle få böta, om hans hund, vore denne huru oskadlig som helst, inkommit å andras egor, hvarest hemdjur beta. En sådan påföljd har lagutskottet med rätta sagt vara allt för sträng. Deremot har lagutskottet antydt, att rätten att döda annans hund borde utvidgas och att det skulle vara lämpligt, om egare till hund, som gjort skada å annans hemdjur, finge ersätta skadan till dennas fulla belopp, samt förordar i detta hänseende en så lydande bestämmelse: "Hund, som biter folk eller få, må ej lös vara: finnes den utom egarens gård, då hafve hvilken som helst våld att den döda. Göres skada af sådant djur, då skall egaren skadan fullt gälda." Jag vill icke säga mycket mot rättigheten i princip af en så utvidgad rätt till dödande af annans hund, men jag tror, att en sådan bestämmelse skulle verka mycket litet; den verkar, att man kan döda hund, som träffas på bar gerning bitande folk eller få, men i annat fall är det svårt att våga döda hunden, om icke det kan visas att hunden förut bitit någon, och om man genom en sådan lagbestämmelse uppmuntrar till dödande af en endast misstänkt hund, kan det mycket lätt inträffa, att den, som dödat en hund och icke kan visa, att hunden förut bitit någon, blifver straffad för skadegörelse å annans egendom.

Lagutskottet har trott, att, om en skrifvelse i den formulering, som nu är föreslagen, aflätes till Kongl. Maj:t, skall Kongl. Maj:t icke nöja sig med att ändra blott de lagbestämmelser, som man begär att få ändrade, utan äfven andra bestämmelser, som i sammanhang dermed böra ändras.

Jag tror emellertid icke, att man får taga för gifvet, att Kongl. Maj:t i en fråga, tillkommen på Riksdagens initiativ, går längre än Riksdagen begärt. På sådan grund och då, enligt min mening, det vore olämpligt att i byggningsbalken inflicka en särskild ny lagbestämmelse rörande hundar, hemställer jag om afslag å utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Genom ett förbiseende i lagutskottets kansli har det icke blifvit antecknad, att äfven jag reserverat mig mot lag-

utskottets ifrågavarande hemställen. Denna samma fråga förevar vid 1888 års riksdag, och äfven då hade jag reserverat mig. Som kammararen då godkände mitt på grund deraf framställda yrkande om afslag, har jag ansett mig skyldig att för kammaren tillkännagifva, att jag äfven nu reserverat mig. Då föregående talaren sagt ungefär detsamma, som jag skulle vilja säga, och då jag tycker mig finna, att kammararen icke är vidare intresserad af denna hundhistoria, skall jag inskränka mig till att yrka afslag. Jag får dock säga, att saken är af temligen ringa vikt. Såsom den föregående talaren redan anmärkt, äro bestämmelserna i vår lag angående skadersättning i detta fall något gammalmodiga och otillfredsställande, och om skrifvelsen äsyftat endast ändring i stadgandena angående skadestånd, hade jag icke kunnat motsätta mig densamma. Kommer herr talnannen att anse sig höra bifall till skrifvelseförslaget, skall jag icke begära votering.

*Angående
skydd för
hemdjur mot
skada af
hundskreatur.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: Frågan är, såsom påpekats, af jemförelsevis liten vikt, men då den är väckt, synes det mig vara skäl att taga densamma i betraktande, sådan den föreligger. Jag skall tillåta mig att läsa upp en kort lagparagraf, så att kammararen kan få kännedom om hurudana bestämmelserna i fråga nu äro. 7 § i 22 kap. byggningsbalken lyder nu sålunda: "Dräper få annans få, som ej ätas kan; betale egaren hälften af dess värde, som dräpet blef. Kan det ätas; gälde fjerdung, och det döda tage han, som det förr egde. Nu varder få sargadt af få; betale halfva läkeslön och halfva skadan. Är få vant att skada göra, och vet det egaren, eller är han derom varnad; gälde dubbelt mer än sagdt är. Samma lag vare om hund, som få biter eller sargar. Gör hund skada tredje gången; betale dess egare, som sagdt är, och döde hunden". Jag vågar fråga, om icke detta stadgande är så inveckladt, så antiqveradt och så olämpligt som något lagbud gerna kan vara. Detta faktum är också af föregående talare erkänt, men det oaktadt vilja de icke gå in på att till Kongl. Maj:t aflåta den föreslagna skrifvelsen hufvudsakligen af det skäl, att motionen omfattar endast skada vållad af hundar, och de anse lämpligt, att icke blott bestämmelserna om dessa, utan äfven bestämmelserna rörande skada föröfvad af andra djur böra undergå revision. Med anledning häraf tillåter jag mig påpeka, att sjelfva skrifvelsens formulering icke på grund af motionen kan omfatta annat än hvad den innehåller, men att lagutskottet i sin motivering intagit, hvad ock skulle komma att inflyta i skrifvelsen, att utskottet gillar motionens syfte, men anser att "ett bifall till densamma torde föranleda förändringar jemväl af andra lagbestämmelser än de i motionen närmast afsedda". Har icke Riksdagen, om denna skrifvelse aflåtes, dermed så tydligt som möjligt sagt, att den önskar förändring icke endast i bestämmelserna beträffande hundar, utan äfven i de bestämmelser, som röra dermed närstående förhållanden? Då jag hyser den uppfattning, att nu gällande lagbestämmelser i ämnet icke äro lämpliga och anser att lagutskottet har rätt, då det säger:

"Hufvudvigten anser utskottet böra läggas derå, att egaren af

Angående
skydd för
hemdjur mot
skada af
hundskreatur.
(Forts.)

dödadt eller såradt hemdjur i öfverensstämmelse med allmänna skadeståndsregler beredes full ersättning för den mången gång rätt betydliga förlust, som drabbar honom“, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg, Lars: Herr talman, mine herrar! Ej heller jag skall lång tid upptaga kammaren med förevarande fråga, men jag anser mig pliktig att fästa uppmärksamheten derpå, att nödvändigheten af skydd för hemdjur mot skadegörelse af hundar växer i mån som betesmarkerna äro vidsträcktare, och att det därför är af större vikt för de nordligare än för de öfriga delarne af riket att få tillgodonjuta ett kraftigare skydd än de nuvarande lagbestämmelserna förmå gifva. Dertill kommer en ytterligare omständighet, nemligen att i dessa delar af fäderneslandet drifves, såsom ett särskildt näringsfång, hundkultur med så kallade pelshundar, hvarigenom faran för ofog ökas i vida högre grad, än hvad fallet är i de mellersta och södra delarne af riket. När man nu därför begär ett skydd, som lagen för närvarande icke kan lemna, synes det ju vara orimligt att neka detta allenast på den grund, att man icke kan reformera hela 22 kap. byggningsbalken eller utsträcka reformen ännu längre. Äfven ett annat skäl för bifall tillkommer, hvilket är af icke ringa vikt och bör tilltala alla jagtänner, och det är den stora skada, som dessa hjordar af hundar åstadkomma på all vildafvel i skog och mark. Vissa tider om året kunna de sägas nästan uteslutande lifnära sig på ungar och ägg. Från dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Då Riksdagen aflåter en skrivelse till Kongl. Maj:t, är det önskvärdt, att Kongl. Maj:t af skrivelsen erhåller någon ledning för bedömandet af den riktning, i hvilken lagstiftningsarbetet skall gå. Är detta icke händelsen, förefaller det mig, som om skrivelsens aflåtande är långt ifrån nyttigt. I nu förevarande fall synes lagutskottets förslag till skrivelse lemna Kongl. Maj:t i förlägenhet om, hvilka lagstiftningsåtgärder böra vidtagas. "Hufvudvigten anser utskottet böra läggas derpå, att egaren af dödadt eller såradt hemdjur i öfverensstämmelse med allmänna skadeståndsregler beredes full ersättning för den mången gång rätt betydliga förlust, som drabbar honom." Men för att åstadkomma ett sådant resultat synes aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t helt och hållet öfverflödigt, ty är det icke fråga om något annat än att ändra gällande lag, på det sätt att ersättning till egaren af skadadt djur skall utgå till fulla värdet i stället för såsom hittills till en fjerdedel eller hälften af värdet, så kan lagutskottet sjelf allt för väl framställa förslag till en ändring af så ringa omfattning. Men nu visar erfarenheten, att beklagligen med denna förändring alldeles icke beredes så stort skydd för hemdjur, som af dessas egare önskas. För att ådagalägga detta ber jag få återföra i minnet hvad som förekom båda de gånger, då lapplagen här behandlats. Vid behandlingen så väl af den internationella som af den svenska lapplagen förefans allt ifrån början icke någon tvekan

derom, att skada, som af hund tillfogas ren, skall till fullo ersättas. Men sådant oakadt var den allmänna uppfattningen obestriddigen, att i detta stadgande icke tillräckligt skydd för renegaren innefattades. Man påstod att renegaren oakadt detta stadgande var fullkomligt rättslös gent emot hundegaren, och man försökte att till detsamma foga åtskilliga andra bestämmelser i syfte att göra skadeersättningen effektiv och öka skyddet för renegarne. Men de åtgärder, som då viddog, derom vill nu lagutskottet icke vara med. Utskottet säger nemligen: "deromot kan ifrågasättas, om det vore lämpligt att tillika föreskrifva en straffpåföljd, bestående i böter, för hundegaren." Således borde af den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t följa, att en dylik utväg icke af Riksdagen åsyftades. Men hvilken annan utväg för ernående af effektivt skydd borde ifrågasättas, derom innehåller skrifvelsen icke någon närmare upplysning.

Erfarenheten visar, att den hufvudsakliga svårigheten i detta ämne beror på svårigheten att bevisa, hvilken varit egare till den hund, som gjort skada; men i sådant afseende kan icke åstadkommas någon förbättring genom en förändring i byggningsbalken. Deromot kan en förbättring vinnas genom den lag, som för närvarande är föremål för högsta domstolens granskning, nemligen förslaget till lag om bevisning. I detta lagförslag innehållas nemligen, i fråga om bevis med afseende å skadeersättning, regler i syfte att för den som lidit skada underlätta den bevisningsskyldighet, som för närvarande åligger honom. Under sådana förhållanden, och då den lagändring, som lagutskottet i främsta rummet framhåller, enligt mitt förmenande lättare och med mindre omgång kan vinnas, om lagutskottet vid en kommande riksdag föreslår en förändring af det belopp, hvarmed skadeersättningen enligt gällande bestämmelser utgår, vågar jag yrka afslag på utskottets nu föreliggande hemställan.

Herr Hasselrot: Gerna medgifves, att en skrifvelse från Riksdagen kan antagas medföra besvär för Kongl. Maj:t och i synnerhet för dem, som få taga befattning med utarbetande af det lagförslag, som en sådan skrifvelse kan afse, samt att önskligt varit, att utskottet i stället för ett förslag till skrifvelse kunnat framlägga ett formuläradt förslag till lag i öfverensstämmelse med sin uttalade åsigt, att egare till hund, som gjort skada å annans hemdjur, i allmänhet skulle vara skyldig att ersätta skadan till dennas fulla belopp. Frågan derom var också före i utskottet, och det skulle varit enkelt nog att framlägga ett sådant lagförslag, men af skäl, som utskottet påpekat, ansågs detta icke lämpligt, emedan en sådan bestämmelse på grund af motionens innehåll endast skulle kunna gälla hund, och man ansåg ändrade bestämmelser erforderliga äfven beträffande skada, föröfvad af andra djur. Detta gjorde, att utskottet stannade vid sitt förslag till skrifvelse, genom bifall hvartill man förestälde sig, att man skulle kunna få denna lilla fråga i sin helhet på ett tillfredsställande sätt ordnad.

*Angående
skydd för
hemdjur mot
skada af
hundskreatur.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Hasselrot* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 43.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om upphäfvande af skyldigheten att till hofrätt insända renoveradt exemplar af häradsrätts och rådstufvurätts dombok, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående godkännande af en med staden Göteborg träffad öfverenskommelse i fråga om dess inqvarteringsskyldighet äfvensom rörande anslag till ett nytt kasernetablissemment derstädes, m. m.;

2:o) angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Mellansel till Örnsköldsvik;

3:o) angående upplåtelse till staden Mariefred af viss, Gripsholms kungsladugård tillhörig mark; samt

4:o) angående beräkning af viss andel af öfverskottet å 1890 års statsreglering såsom tillgång vid statsregleringen för år 1892.

De under sammanträdet aflennade kongl. propositioner, hvilka icke redan till utskott remitterats, blefvo härefter, hvar för sig, föredragna och på begäran bordlagda.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades dels herr *Pehrsson* från och med morgondagen till och med den 2 nästkommande april samt herr *Ekenman* från morgondagen till den 3 i nämnda månad, dels ock för en tid af fjorton dagar: herr *Hasselrot* från denna dag, herr *Albert Evers* från morgondagen, herr *Lundström* från och med sistnämnde dag samt herrar *von Sydow*, *Brehmer* och *Sjöcrona* från och med den 20 i denna månad.

Justerades sju protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
